

Senator Paul Yuzyk

*The following pages are extracted from the memoirs, **Chronicles of a Life: Reminiscences and Thoughts** by Anatole Romaniuk. In his memoirs, in the chapter on Canada, the author refers to many outstanding public and civic figures of Ukrainian origin. Among them he chose the late Senator Yuzyk as a role model and devotes to his life and accomplishments these pages. The memoirs under the Ukrainian title, **Хроніка одного життя: спомини і роздуми**, has been published in 2006, in Ukraine.*

Павло Юзик, сенатор

Напевно, однією з найяскравіших особистостей з українського політикуму є саме покійний сенатор Юзик (1913-1986). З ним я був добре знайомий, тому маю право дещо розказати про нього. Вперше мені випало побачити його на початку 60-х років, коли я працював у Принстонському університеті, під час його виступу в Українському домі в Нижньому Мангаттені, у Нью-Йорку. Кажуть, сьогодні увечері виступає сенатор Юзик з Канади. Так уперше я почув це ім'я. Пішов послухати, що там скаже цей сенатор на той час ще невідомої мені країни Канади. Перше, що мене вразило, так це його чудова, без жодного акценту українська мова, і це мене здивувало. Я не очікував цього від людини, народженої на північноамериканському континенті. Але пізніше, коли я вже був більше ознайомлений з українськими поселеннями у степовій Канаді, де, як уже було сказано, українці жили компактною громадою й мали свої школи, це мені стало зрозумілим. Середнього зросту, смаглявий, сенатор Юзик, як справжній політик, почувався дуже впевнено на трибуні. Говорив вільно, без нотаток, як то кажуть французи, «à bâtons rompus», але все те стосувалось його головної теми. Він говорив про культурне й політичне життя української громади в Канаді. Він закликав нас їхати на постійне поселення в Канаду. Вважав, що замість того, щоб розпорошувати наш люд по світу, політично доцільніше концентруватися у стратегічно важливих для українства країнах. До таких належить Канада, яка вже має критичну масу нашого етносу, котрий уже здобув тут певні політичні позиції. Такий підхід до справи відповідав моїм власним поглядам. Я все нарікав, що українські політики не мають будь-якої далекосяжної міграційної стратегії. Отож, він нас закликав до Канади, найбільш «української» поза Україною країни. Я неначе прийняв його запрошення, бо вже через рік опинився саме в Канаді.

Народився він у провінції Саскачеван у хліборобській родині, що походила з Галичини. За професією вчитель, а потім професор, Юзик у 1964

році призначений до федерального сенату в Оттаві тодішнім прем'єр-міністром Діфенбейкером (Diefenbaker), лідером Консервативної партії, що була тоді при владі. Павло Юзик привернув до себе увагу цього державного мужа своєю діяльністю в Консервативній партії та своїм авторитетом серед українських поселенців степової Канади. Він був активним діячем української громади, членом Українського національного об'єднання (УНО), а деякий час, якщо не помиляюсь, і одним із провідників української молоді. За своєю ідеологією ця громадська організація стояла близько до українського націоналістичного руху. Сам Діфенбейкер був дуже прихильний до українства, симпатизував українській справі і активно її підтримував. Пригадую його палкий виступ на вічі Світового українського конгресу в Нью-Йорку на початку шістдесятих років. То було величезне зібрання, що заповнило весь футбольний стадіон. Діфенбейкер був головним промовцем.

Ті часи – чорна сторінка в сучасній українській історії. Радянський Союз був на вершині своєї мілітаристської могутності. Західні політики уникали української теми, не хотіли себе компрометувати такою, як вони деколи казали, пропашною справою, як українська. Треба було мати громадянську мужність, щоб виступати в обороні українства. Діфенбейкер її мав. Це був принциповий чоловік, багатогранна особистість, тому не всі його любили, зокрема, навіть політики з його власної партії. Серед усіх прем'єр-міністрів, які були при владі (з часу мого прибуття до Канади в середині шістдесятих років), на мій погляд, він був найдостойніший, і не тільки як політик, а як справжній державний муж. З усіх канадських прем'єр-міністрів він чи не єдиний був найбільш проукраїнськи налаштований. Йому за це належить вдячність українського народу. Він заслужив на те, щоб назвати його іменем хоч одну вулицю в якомусь українському місті.

Ставши сенатором, Юзик активно продовжував свою діяльність в українській громаді, але тепер уже з набагато сильніших позицій. Та найвиразніше сенатор проявив себе в політиці так званого мультикультуралізму Канади. Королівська комісія в справах федерального устрою Канади, до якої, між іншим, входив професор Ярослав Рудницький, створила сприятливі умови для становлення мультикультуралізму в Канаді. Але певні юридичні положення – це одна справа, а їх концептуалізація, законодавче оформлення і впровадження в життя, координація зусиль і мобілізація громадської думки – зовсім інша. Саме в «прикладній» політиці мультикультуралізму сенатор відіграв поважну, можна сказати, історичну роль на цьому етапі канадської історії, на переході від «народу з двома націями – французькою й англійською – та тубільним населенням» (*Two founding nations*) до поліетнічного, мультикультурального суспільства.

Сенатор Юзик був завзятим будівничим саме такої Канади. Він діяв у 60 – 70-ті роки, коли Канада ще була країною двох націй (французької й англійської), а меншості були з Європи й тому легко інтегрувалися в канадське, в основному англосаксонське суспільство. З погляду збереження українського етносу, його культури й мови така політика себе виправдовувала. Певні успіхи вона дійсно принесла, коли йдеться про фінансування деяких культурних установ з федерального бюджету чи про двомовні (українсько-англійські) школи в степових провінціях Канади.

Сенатор Павло Юзик виклав своє політичне кредо у збірці статей й виступів, виданих у 1973 році під назвою *For a better Canada* (Для кращої Канади). Серед різних політичних питань Канади, як внутрішніх, так і зовнішніх, значне місце він приділяє саме питанню мультикультуралізму країни. В цьому відношенні він був попереду свого часу, пророкуючи, що Канада буде багатоетнічною державою. Це далеко не було очевидним, коли він виступив в Сенаті з промовою знагоди його номінації як сенатора в 1964 році. В той час Канада була державою двох націй, не більше й не менше.

З висоти сьогоднішнього дня, принаймні на мою особисту думку, мультикультуралізм не зовсім себе виправдав. Але тут, звичайно, можуть бути різні погляди. Так, наприклад, один письменник і публіцист індус за походженням, чий батьки емігрували з Карибських островів, гостро розкритикував муьтикультуралізм як фактор негативний, що вносить додаткову напругу в канадське суспільство. Іммігрант, перетинаючи кордон Канади, повинен залишити за собою «тягар» минулого, старі звичаї, і стати канадцем і крапка. Він виступає проти політики мультикультуралізму, яку, на його думку, використовують партії в своїх інтересах, щоб здобути голоси представників етнічних меншин. Тут він має рацію. Але уявлення, що можна забути, перейшовши кордон, про своє минуле, навряд чи реальне. Людина живе не тільки сьогоднішнім, а й майбутнім і так само минулим.

Говорячи про мультикультуралізм, треба розрізняти еволюційний, історичний мультикультуралізм і нагальне створення штучного поліетнічного суспільства. Те, що робиться сьогодні в Канаді й взагалі в західному світі, не має нічого спільного ані з культурою, ані з культурно-політичною толерантністю (як це проявилось у Франції з прийняттям законів проти носіння хусток). Це *ідеологічний* мультикультуралізм, часто політично вмотивований недалекоглядними вузькопартійними інтересами, скажімо (як твердить вже згадуваний письменник індус), щоб виграти вибори завдяки тим двом (приблизно так) процентам. Це називаю я «дво-процентовою демократією»

Багатоетнічне суспільство знаходить виправдання в ім'я глобалізації. Але коли поглянути на світ у всій його широті, поза межами демографічно дедалі слабшого так званого західного світу, то тенденції зовсім протилежні. В мене є істотні застереження щодо такого штучного миттєво створеного мультикультуралізму, попри всю мою пошану до різних культур, що заселяють нашу планету. Боюсь, щоб ця масова безконтрольна імміграція з півдня й сходу до економічно найбільш розвинених країн західноєвропейської цивілізації та штучно створене багатонаціональне суспільство не стало бомбою сповільненої дії, яка може розхитати основи європейської цивілізації.

Всі ці поняття інтеграції, «інклюзивності» та «ексклюзивності» (inclusion – exclusion), вигадані соціологами та ідеологами, не мають ніякого відношення до процесів націєтворення (nation building). Коли протягом одної генерації перекидаються мільйони людей з однієї до іншої країни (приклад Франції, де зараз проживає 6 мільйонів мусульманів), то очікувати на якусь інтеграцію є химерою, і конфлікти неминучі не тому, що одні добрі, а другі злі. Це неможливо як із суб'єктивних, так і з об'єктивних причин. З суб'єктивних, бо емігранти певної культури не приїхали для того, щоб асимілюватися, вони рішуче прагнуть зберегти свою ідентичність; з об'єктивних, бо таку силу-силенну людей з відмінними рисами годі інтегрувати в суспільство. Не тому, що держава чи суспільство не хоче, а тому, що така інтеграція їм не під силу як би багато, про неї не говорилося. (Ці міркування були написані задовго до масових соціальних вибухів, що відбулися у Франції в листопаді 2005-го і які були викликані незадоволенням іммігрантів. Те саме можна сказати і про масові демонстрації під мексиканськими прапорами за легалізацію мільйонів нелегалів іммігрантів в США в 2006 р.).

Отакі роздуми виникають у мене при спогадах про цю людину, яка не могла передбачити такого повороту подій. Але, зрештою, це не применшує Павла Юзика як політика, як канадського патріота й нащадка славних українських поселенців. Найкращі задуми деколи повертаються в несподіваний бік. Історія насичена саме таким поворотами.